

BIBLIOTECA PRUDENCI BERTRANA, 4

Jo!

Memòries d'un metge filòsof

Prudenci Bertrana

Edició a cura de Guillem Molla
Introducció de Víctor Pérez

Girona 2015

*edicions de la
ela geminada*

Primera edició: juny del 2015

Biblioteca Prudenci Bertrana

Direcció: Xavier Pla

Coordinació editorial: Oriol Ponsatí-Murlà

© de l'obra: hereves de Prudenci Bertrana, 2015

© de la introducció: Víctor Pérez Flores, 2015

© d'aquesta edició: Guillem Molla Rodríguez, 2015

Correcció: Núria Gómez Llauger

La propietat d'aquesta edició és d'Edicions de la Ela Geminada

Accent Llibres SL. Plaça de l'Assumpció, 6 (17005 – Girona)

www.elageminada.cat / info@elageminada.cat

Disseny de la col·lecció: Gaïla Miserachs (Estudi Fang)

Imatge de la coberta: Prudenci Bertrana. *Estudi d'home amb barba*, 1891

Llapis/paper. 28 x 22 cm. Fons d'Art Diputació de Girona

Museu d'Art de Girona. Núm. reg.: 251.542. Foto: Rafel Bosch

La imatge de la coberta ha estat cedida pel Museu d'Art de Girona:

La Biblioteca Prudenci Bertrana compta amb el suport de:

Diputació de Girona

Ajuntament de Girona

Dipòsit legal: GI 970-2015

ISBN: 978-84-943424-2-4

Impress a Catalunya, a la Impremta Pagès d'Anglès (la Selva)

Reservats tots els drets, etc.

JO!

MEMÒRIES D'UN METGE FILÒSOF

ADVERTIMENT

Abans que t'endinsis en aquest tripijoc psicològic que t'ofereixo, estimat lector, i t'escandalitzis de certes gosadies de llenguatge i estridències de pensament que hi trobaràs, desitjo fer-te avinent que refuso, des d'ara, en absolut, tota concomitància ideològica amb el doctor Daniel Pérez, autor de les Memòries, l'ètica i la lògica del qual considero nefandes i desvergonyides. El seu Jo, amb majúscula, res té a veure amb el meu jo, amb minúscula.

La meua responsabilitat es concreta en haver desxifrat, ordenat i revestit, amb el meu vulgar estil, unes notes embrionàries, inconnexes i subtils que, per un atzar providencial, arribaren a les meves mans.

Heus aquí de quina manera:

Una contrarietat, molt explicable en homes com jo que mai no han anat a l'hora, m'obligà a fer el trajecte de Sils a l'Empalme a peu, a fi de prendre un exprés que venia unes hores més tard i sols s'aturava a l'entroncament.

Caminava de pressa, car la distància era llarga i el temps curt. Sobtadament, en un marge de la via, enxarxat dintre una mata d'argelagó, vaig entrellucar un objecte. Observant-lo de prop, vaig veure, amb sorpresa, que era una cartera de xarol, rebregada per l'ús, que vessava paperam.

No fou pas massa senzill d'abastar-la, però ja abastada, només en sedassejar-la d'un cop d'ull, vaig comprendre que es tractava d'una rara i meravellosa troballa, la millor de totes les que m'havia portat la sort durant el meu aprenentatge de prosista sincer, mancat d'inventiva.

Hi havia allí un gavadal d'impressions desordenades, escrites amb un enginy revés i filosòfic i servint-se d'una varietat de tintes, llapis i papers que feia rodar el cap; però, en qualsevulla frase o paràgraf que desxifréssiu, hi gaudíeu la vibració calda i maligna d'un esperit torturat i genial. Esquitxos de sang, rastellades de nervis, ratxes impetuoses de follia i gebres d'incredulitat i sàtira, tot hi era a dosis massisses. Aquest tros d'ànima havia estat llançat, evidentment, per algun viatger des de la finestreta d'un vagó. ¿Amb quin disseny i per quina causa? Aquell acte fou executat per un rampellut o per un penedit; s'esdevingué lluitant amb la consciència o amb un adversari; ¿es tractava de desfer-se d'un patifell enutjós o de salvar-lo d'un odi destructor confiant-lo a l'atzar com s'hi confia un infant nascut en la deshonra?

Ni tu, gentil lector, ni jo, ni cap persona d'aquest món, podem mai descobrir aquest misteri.

Hauria estat un pecat consentir que aquell document humà es deixatés en les aigües pluvials o fos escampat pels oratges o servís per fer niu les garses.

(D'aquesta opinió sembla participar el mateix doctor Daniel Pérez quan, en el capítol II de les seves memòries, justifica la pròpia ardidesa d'autobiògraf, parlant de certes vides que són un exemplar, les quals ningú no té dret de servir inèdites.)

I vaig emparar aquell fill espuri i rebec recollint-lo de

grat, escalfant-lo amb el meu alè i pujant-lo i nodrint-lo amb cura paternal, fins a donar-li possibilitats d'anar per les seves.

Ara bé, no m'ha semblat just ni prudent ofegar-li la personalitat; no he volgut suprimir ni atenuar cap cosa que fos essencial per descarada i escruixidora que resultés als ulls del proïsme, a fi de no llevar al personatge l'estupenda originalitat que l'adorna.

El doctor Daniel Pérez és un tipus característic d'una època i d'un poble. Jo no podia pastar-lo altrament que amb la seva mateixa pasta. Històric o fantàstic, viu me'l lliurà la rara troballa i viu el sotmeto a la teva crítica. Desitjaria, lector dilecte, que, a desgrat de considerar-lo estrafolari, et fos plaent i entretingut i li perdonessis les impietats i els sarcasmes. Amb això participaries del meu tarannà i de la meua indulgència, i esdevindríem carn i unglà.

Repeteixo, per tancar aquest preàmbul, que lluny d'estar identificat amb les teories, conceptes, criteris i sentiments del metge filòsof, jo ni els hauria gosats transcriure si no els considerés, precisament, reflex d'un desvari, l'horror del qual, allixonant, moralitza.

L'AUTOR

I

A vint-i-tres anys era doctor en medicina, i la meva erudició, en matèries filosòfiques i literàries, sobrepujava la de molts tinguts per eminències dintre el renaixement noucentista català.

Lluny de mi tota mena de petulància, però en arribar el cas, sempre podia citar un llibre més entre els qui més en poguessin citar en llurs articles i dissertacions d'ateneu.

Posseïa una gran memòria, una gran fluïdesa d'idees, un gran aplom, una enorme irreverència, una subtil argumentació, molta agressivitat i un estil irònic i sinuós. No havia pas esmerçat els meus coneixements ni la meva agilitat intel·lectual en cap obra d'empenta, ni en cap descobriment científic. Pensava que això de treballar pels savis equival a contentar-se a romandre obscur, car són pocs els qui us entenen i us admiren.

Per altra part, les meves facultats i el meu geni estaven renyits amb la constància, el mètode i l'esforç perdurable. Era home d'arrencada, de vivor i energies súbites. El pamflet, l'article periodístic, la conferència, anaven més directament al públic i s'avenien millor amb el tumultuari crear del meu cervell.

Això no vol pas dir que jo no tingués els meus projectes, que no hagués formulat agosarades concepcions, vastíssims plans d'obres cabdals d'un caràcter mèdico-filosòfic, trastornadores i blasfemes; però m'acontentava d'anunciar-les —ja n'hi havia prou per a fer tremolar els *homes sensats* i les consciències hipòcrites— o, el que més, d'escriure'n uns quants capítols que publicava en forma seriosa, a càrrec de qualsevol editor aventurer. Un llibre que es dona per quaderns té, sobre els altres, l'avantatge de no espantar pel seu volum. És assequible als entusiastes que sempre disposen, per humils que siguin, de quaranta cèntims setmanals, i, en interrompre la seva publicació, deixeu un interrogant que tortura i obsessiona. Tots els que us han començat a llegir senten l'afany de seguir llegint-vos; els amics esperen que la vostra darrera paraula serà la més estrident i rotunda; els enemics no s'atreveixen a formular llur judici, i experimenten, també, una decepció, a causa de no poder malferir-vos; en un sol mot: desperteu anhels, eviteu desenganys i us estalvieu escomeses.

L'obra completa és la realitat crua i palpable; l'obra començada, la illusió, la prometença, la incertitud, l'infinít, el sol i les tenebres.

Parlo com parlo alliçonat pels fets. De sobte, inesperadament, vaig trobar-me convertit en pare espiritual d'un estol de joves. La meva celebritat era indiscutible dintre Catalunya. Cert que llavors ens trobàvem en plena resurrecció de l'ànima catalana. Al nacionalisme, li calien genis, figures, eminències de tota llei, per oposar a les de l'Espanya castellana. Els

dramaturgs, els novel·listes, els sociòlegs, els metges i els filòsofs, havien de completar la tasca dels poetes, iniciada ja de temps. De lírics, n'hi havia prou; dels altres, en mancaven.

Podia haver-me estalviat de remarcar aquestes circumstàncies, però jo vull ésser verídic en les meves memòries i, per altra part, no em cega pas la passió fins al punt de fer-me oblidar que la modèstia resulta essencialment agradosa als llegidors. I encara concorria en mi un altre motiu d'enlairament. Jo no era català. No us diré d'on era per no desmentir el fals origen que jo mateix, sarcàsticament, a fi de molestar el meu oncle —un famós catedràtic molt conegut pel seu furibund espanyolisme— vaig atribuir-me.

Resultaria vergonyós dir-vos en fred, ara, en l'hora de les meves confessions, el qualificatiu que llavors, en un esclat de gosadia humorística, solia aplicar als meus avantpassats. Però no seria sinó un acte lleial i justicier, de constatar que tal facècia va fer esclafir la rialla als bons catalans, cimentant per sempre més la meua reputació de formidable iconoclasta. El sol gest d'afiliar-me a una raça baixa i transhumant era un cartell de desafiament als patriotes centralistes. Amb mi rebaixava tota una nissaga d'enemics de Catalunya, i els meus admiradors d'aquí m'agraïren el petit sacrifici que els feia, estigmatitzant el meu bressol. Ultra això, jo esdevenia defensor d'un poble incomprès i oprimít; un *empassat* de les files adversàries, la qual cosa, en totes les latituds de la terra, és corresposta amb aplaudiments i ditirambes.

L'honor i el prestigi que es deixa a un indret de

frontera es recobra en l'altre, i amb escriu. Això, considerant-ho amb calma, no té res d'absurd i, per contra, resulta perfectament humà.

L'afany de caminar a l'avantguarda entre els engrescadors i tremebunds revolucionaris socials havia extingit en mi tot sentiment de pàtria. Una punta d'egolatria, que amb els anys esdevingué sobirana de mon albir, m'ofrenava la certesa de trobar un tocom on seria comprès i exaltat; on la meva dictadura espiritual s'imposaria; on no em mancarien fidels i deixebles, ni altars ni encens.

Allí seria la meva pàtria; la pàtria mereixedora dels meus amors i exaltaments.

A Catalunya el meu geni entremaliat i protestatari sonava a l'uníson amb la majoria dels joves estudiosos, eixits de les aules universitàries.

Era terra de doctors, i en anar a raure-hi, casualment, ja doctorat, vaig creure assolida la meva aspiració; vaig nacionalitzar-me de cor, desitjós d'estímul, de superar, de batre'm i fer soroll.

No podia queixar-me. En poc temps la meva firma desvetllava una curiositat insòlita i obtenia èxits remarcables. El meu nom i el meu cognom, ben vulgars per cert, eren confegits amb gran respecte. Jo els ennoblia anteposant-hi sempre, en escriure'ls, l'abreviatura Dr., i, com ambdós eren breus i no els mancava sonoritat, la gent s'aficionà a pronunciar-los en un sol cop de llengua, el mateix que una imprecació bellicosa.

En les redaccions dels periòdics era mostrat als visitants com una raresa. Després de la rotativa jo resul-

tava la cosa més digna d'ésser admirada. Em presentaven als ingenus provincians un poc astorats, com un altre prodigi de l'urbs. Un Pérez, doctor, que escrivia el català amb pintoresca llestesa, que parlava de matèries abstractes i defensava les reivindicacions nacionalistes, els produïa un inexplicable desconcert.

A més, la meva figura i el meu vestit resultaven dignes d'atenció. Duia el cabell llarg i partit en clenxa sobre el front; la barba, sense artifici d'estisora, enquadrava el meu rostre oval d'un tendríssim enrinxolament del pèl bru; les celles eren dos arcs perfectes, ni massa junts ni massa separats; els ulls, d'una dolcesa enganyadora, miraven dreturerament, envoltats de certa rojor palpebral, indicis de pregons estudis i d'ímprobos lectures; i el nas recte i proporcionat, els llavis fins i les dents simètriques i blanques, completaven la meva faç, que, no és per a dir-ho, tenia, en conjunt, una semblança notable amb la de Jesús-Crist.

Comprendreu que jo no havia pas deixat d'analitzar les meves fesomies davant del mirall. És una obligació aquesta que tot home superior ha d'imposar-se; car la curiositat per si mateix no sols és la més digna i justificable de totes les curiositats, sinó la més útil i necessària. Mal anirà pel món aquell qui desconegui la impressió que pot arribar a produir la seva cara en els altres i els averanys que suggereix.

Jo, per exemple, estava ben segur de desvetllar la simpatia i l'interès dels qui em veien per primera vegada. Sols la boca tenia una significació enutjosa. A desgrat del bigoti, que s'esllanguia místicament pels costats ombrejant-la amb certa gràcia protectora, s'al-

birava massa que era d'una amplitud innoble que es plegava amb hipocresia, afinant i cloent més i més els llavis enigmàtics, com per contenir gosadies de llenguatge, estridències diabòliques i insults grollers... En somriure esdevenia un traü sòrdid, una esclatxa de fredor i malignitat, d'impureses inconfessables i de traïdories salvatges.

Tota la meua força de voluntat, tota la meua educació i ciència, lluitaven endebades contra aqueixa boca rara i paradoxal, que posava en mig dels trets suaus i evangèlics del meu rostre una ganyota de Judes.

De la meua còrpora, no en tenia res a dir; còrpora de jove dedicat a l'estudi, escassa de muscles, però harmònica i desenrotllada, ni alta ni baixa.

Respecte a la indumentària, he de declarar que, com a savi, descuidava un poc l'agençament personal. Quan podia, comprava robes fetes de colors foscos, barrets tous i xalines austeres. No us podria pas dir com ni de quina manera —sols recordo que fou després de doctorar-me— caigué sobre les meves espatlles un jaqué monumental. Era d'un drap magnífic, molt folgat i de mànegues llargues; cosa, aquesta darrera, que em permetia d'oblidar els punys de camisa, tan odiosos i vils per llur complicació de traus i botonadures.

A l'estiu aquest jaqué em feia suar excessivament, i, en dubtar de la seva servitud decorativa, jo me'n desempallegava d'un sol cop de mà. I tan graciós i ràpid, a força de practicar-lo, havia esdevingut aquest gest, que els bons amics el celebraven amb el mateix apassionat entusiasme amb què rebien els meus escrits filosòfics. Mai no va perjudicar la meua reputació de

doctor el mostrar-me en cos de mànegues, ni mai les meves dissertacions profundes i atrevides deixaren de convèncer per haver estat formulades d'aquesta guisa.

Resultava evident que l'expressió del meu geni infantil i democràtic era per als meus devots un encís, i en comparar-me amb altres intel·lectuals, inflats i vanitosos, tibats i hermètics, jo apareixia més original i més admirable.

Però jo vivia miseriosament. A penes vaig començar a exercir de metge va comprendre'm aqueix horrible escepticisme que ha anul·lat tants confreres, allunyant-los de l'espona del malalt per a llançar-los al diletantisme d'una clínica homeopàtica o a la *xarlata-neria* indecorosa.

Escrivia les meves receptes amb un gest desolat i una ganyota de falsari, massa vistents per a no encomanar el desengany. Demés, era massa jove i massa impulsiu per a abstenir-me d'etzibar, de tant en tant, frases irreverents, enormes heretgies, horripilants acusacions a la pietat divina i a la presumpció científica dels homes.

La meva llengua tallava fi. Les reputacions més ben fonamentades no resistien pas el seu tremp. Sabia arribar al viu, a les entranyes, que per això m'havia cremat les celles estudiant anatomia i lògica, i havia viscut en internats d'hospital i presenciat les fallides dels mestres.

Però la gent vol ésser consolada. Un optimisme irracional us donarà clientela i prestigi, si la sort us ajuda. Tot consisteix de bell antuvi a ensopegar casos aparatosos i a esvaïr l'alarma amb enginyoses sàtires

a la pusillanimitat de la víctima. Però Déu us guardi també que un mort sigui el primer client que us toqui visitar.

Jo vaig ensopegar *casos* lleus, però va mancar-me l'aplom de formular el pronòstic amb veu d'oracle, deixant entendre, no obstant, que existia un perill remot de complicacions terribles.

No, mai no seria possible que jo pogués avenir-me a les manyes de faranduler ni als procediments comercials.

Un doctor fent bufonades davant d'una criatura indigestada em semblava la més alta expressió de la imbecilitat; visitant diàriament, per fórmula, un malalt incurable tot cobrant les visites a preu d'eminència, el lladregot més refinat dels que pugem pels pisos.

Amb tot, jo vivia exclusivament d'un malalt incurable i de les indigestions dels infants. ¿I per arribar a una tal ridícula havia trossejat tants cadàvers, fullejat tants volums, estudiat tantes llengües i gastat una pensió en viatges i matrícules a l'estranger?

A dir veritat, cada dia em repugnava més l'ofici de metge.

Sentia la meva ànima lluminosa, el meu seny torturat per grandioses gestacions, m'aureolava sempre la puresa heroica del meu pensament dirigit a les altures, i així, en aquest estat de gràcia, ¿jo havia d'anar inspeccionant llengües brutes i palpant ventres, parlant de dejeccions i combatent absurds culinaris?

Ah, la meva missió no podria ésser aquesta! Operant sobre els esperits no arriscava de convertir-me en un carnisser eminent. (L'eficàcia de la cirurgia m'atre-

ia; però el subtil maneig de les ferramentes m'esverava.)

Demés, els subjectes metafísics no us desmenteixen; no els trobeu mai de cos present l'endemà d'un fals diagnòstic.

La voluntat, la consciència, el lliure albir, i tot el que integra la part noble i immaterial de l'home, era més dúctil a les meves mans que el fetge, els ronyons i la melsa. La matèria em resultava agressiva. La sentia revenjar-se grollerament, amb inexplicables rebequeries, del meu urc científic. Em veia amb cor d'inventar un sistema filosòfic més fàcilment que no pas d'establir un règim eficaç contra l'atonia intestinal i les hemorroides. Combatia sant Agustí i Schopenhauer amb esperances d'èxit, però no el cuc solitari. Acceptava bonament la perplexitat que solen causar els estats morbosos de certes jerarquies, però m'exasperava en sentir-me vençut per les més vils i repugnants postermes.

Acostumat a cercar Déu en les altures i mirar-lo fit a fit, a lluitar amb ell i a anihilar-lo, resultava excessivament humiliant de descendir al pus i a la femta acovardit per la seva sobirania i pel seu poder reconegut.

No cregueu per això que no fos capaç d'altres disquisicions i formidables polèmiques sobre qualsevol tema de medicina. Coneixia les més agosarades teories i els més moderns descobriments, i no em mancava sagacitat per a veure la flaca d'uns i altres, ni desvergonyiment per a combatre llurs prosèlits.

En la tribuna jo podia passar per un metge entès i demolidor. Des de Galè, que esmerçava els rats penats bullits amb aigua de pluja per fer cataplasmes contra

el poagre, fins a Pasteur i Roux amb llurs sèrums èpics, jo trobava motius per a esplaiar la meva punxant oratòria. En veritat, tant m'importava el poagre dels antics com les infeccions microbianes dels contemporanis. L'home, segons una frase càustica d'un gran poeta amic meu, era el cobaia del Senyor, i jo participava d'aquesta creença sense lamentar-ho molt.

Llevat dels meus admiradors i dels que demostraven grans disposicions d'ésser-ne, la resta de la humanitat em semblava menyspreable i impertinent.

A causa d'això —sens dubte—, els mots imbècil i estúpid eren familiars a la meva boca. Ningú no podria imaginar-se la manera particularíssima que jo tenia de pronunciar aqueixos qualificatius. Llevat de la vocal accentuada, totes les altres lletres relliscaven amb una graciosa suavitat per l'esclatxa de la meva boca.

He d'advertir que jo parlava un català imperfecte, però graciosíssim. Tenia una gran facilitat per a les llengües; coneixia el francès, un poc l'anglès i alguns mots de l'alemany; però la llengua preferida era la italiana. Havia viscut tres anys a Bolonya perfeccionant els meus estudis, i vaig aficionar-me a l'idioma càlid i expressiu d'aquella terra. Es pot dir que sempre més vaig servir-ne un reflex característic. Ara bé, l'asproïtat del català i la seva fermesa desapareixien en passar pels meus llavis, i per acabar-lo d'endolcir hi introduïa inflexions de *jándalo*, al quals jo professava una veneració ancestral, amb perdó de l'orgull castellà del meu oncle, oriünd de Màlaga. El cert és que aquesta barreja d'accents i de sonoritats es feia agradosa als meus oients i completava l'afabilitat del meu tracte

expansiu, fàcil a la confiança, a l'abraçada aparatosa, al ditirambe, a la poca-solta jocunda i a l'àpat d'homenatge. No cal amagar-vos que em sentia un jove simpàtic, fascinator i dominant, i que abusava poc o molt d'aqueixes qualitats. En efecte, jo escollia d'entre els meus amics algunes víctimes sobre les quals esmerçava les meves predisposicions a la sàtira i a l'escorxament.

Sabia, però, fer-me perdonar, i no eren menys adictes aquells de qui més malparlava.

II

Ara ja em coneixeu. Jo he fet els possibles per fer-me conèixer. Puc començar les meves confessions. Els qui creuran, però, que vaig a referir-me a coses enlairades, a la meva actuació com a constructor espiritual, a les meves descobertes científiques, a la història, en fi, de la meva raó en contacte amb el món psíquic, van molt errats. Poden deixar-me; encara hi són a temps.

De la meva vida ideològica, en parlarà la meva obra; de la meva vida natural, sóc jo mateix l'únic que puc parlar-ne. No tots els meus actes tenen una explicació prou clara, atenint-se a les lleis socials d'ús corrent. Les causes que els determinaren poden escapar, àdhuc a la sagacitat dels meus amics íntims, i corro el risc de veure'm jutjat com un absurd humà, a la faisó d'un protagonista desconcertant: tràgic com un personatge rocambolesc i ensems idiòtic com un heroi de Boccaccio.

Crec, demés, que hi ha vides que són un exemplari —que alligonen i diverteixen— i, per tant, ningú no té el dret de mantenir-les inèdites.

Com una aigua mineral o una institució humanitària, haurien d'ésser declarades d'utilitat pública.

En aquest sentit, l'explotació de tresors psicològics, tant si es tracta de soscar en la nostra existència com en l'aliena, és perfectament legal.

Dit això, vaig a entrar de ple en el fons tenebrós de mi mateix.

* * *

La primera revelació penosa i humiliant que he de fer-vos és que jo vaig casar-me un any després d'assolir el doctorat. I vaig casar-me amb tots els ets i uts; desmentint totes les meves creences com a filòsof, com a metge i àdhuc com a bohemí. Ja arribarà el moment d'explicar-vos la gènesi d'aquest pas culminant de la meva història. Bastarà dir-vos que la que fou la meva muller havia estat abans la meva amistançada i que m'havia donat una filla.

Encaboriat amb fenòmens més envitricollats que aquest, vaig rebre el fruit de la nostra passió il·lícita i eventual amb una absoluta indiferència. No tenia cap motiu de plànyer-me'n ni d'alegrar-me'n. Era un resultat natural que no havia previst, però que tampoc havia deixat de preveure. L'infant, així que deixà d'ésser aquell escarni de granota gelatinós i rosat, i prengué formes d'àngel, va fer-me certa gràcia. Estava convençut que la petita era ben normal i ben meva, i en començar a xisclar i a pernejar, a enrodonir-se i donar mostres de prematura vivor, el sentiment paternal esclatà en mi de sobte.

Llavors se'm va ocórrer que no l'havíem batejada. L'anomenaven provisionalment el *Picarol*, i, si bé la

llevadora ens havia fet certes advertències i comminat amb certes responsabilitats imprecises, nosaltres les havíem oblidades. La seva mare prou feina tenia d'avivar aquell ésser tan delicat i tendre i preocupar-se de les seves ganyotes. Jo a penes si servava noció de l'existència del Jutjat Municipal i del Registre Civil.

Higiènicament, la influència d'aquestes institucions no estava pas demostrada, i per tal les amenaces d'aquella dona empírica em feien el mateix efecte que una de tantes absurditats que solen retreure les comares durant el període puerperal.

¿Quins deutes podria haver contret amb les lleis aquella petita filla de bolquers? Segurament amb la mateixa llibertat que havia vingut al món podria romandre-hi.

Però, de tota manera, seguint la consuetud —cap mal no hi havia en seguir-la— havíem de posar-li un nom. Estiguérem sis mesos discutint-lo. Cercàrem en la Mitologia, entre els déus; en la Història, entre els herois; en la Botànica, entre les flors, i en l'Astrologia, entre els estels. Uns eren pretensiosos, altres cursilejaven, aquest tirava a llarg, el següent tirava a curt, com el d'un animaló domèstic; i quan no eren ampullosos ni ridículs, i estaven bé de proporcions, sonaven massa a lliure pensament, a acràcia o a espiritisme. Fet i fet investírem el santoral. Ella, la que havia d'ésser més tard la meva muller, mirant l'avenir, opinava que un nom extret del calendari romà no compromet a res ni perjudica les idees ni les creences ni les professions. Qualsevol noia pot anomenar-se Marta, Maria, Car-

me, Anna, Gertrudis, amb absoluta impunitat. Sigui el que es vulgui el destí, mai el nom no esdevindrà una ironia. Però ai de la cosidora que es digués Via Làctia!, ai d'una Ceres mecanògrafa!, ai d'una Llibertat mestressa auxiliar!, ai d'una Asfodèlia cotillaire, i pobra d'una Electra amb vocació de monja! Llavors vindria el turment de consciència si haguéssiu estat vosaltres els padrins.

En realitat el nostre *Picarol* tenia molt incert el seu esdevenidor.

Ester era un bell nom que no comprometia gran cosa, però la seva mare, que era madrilenya i aficionada als diminutius, li diria *Esterita*. En cercàrem un altre. Entretant traduïem al castellà, per a un editor barceloní, una obra filosòfica d'Emili Boutroux. Dic *traduïem* perquè ella, la mare de la meua filla, col·laborava assíduament i eficaçment en les meves tasques, sobretot en aquelles que jo anomenava *preufèts*. Tenia una lletra bonica i clara, sabia el francès i era força intel·ligent, tot el que pot arribar a ésser-ho una pedagoga amb el cervell convertit en estiba de nocions i formularis.

Sigui com es vulgui, entre tots dos despatxàrem Boutroux en tres o quatre nits. Calgué més temps per a cobrar el nostre treball. L'editor ens feia passar de noves escandalosament. Pledejàrem, i, amb l'enuig de pledejar, el bateig de la petita restà oblidat una altra temporada.

Quins dies aquells, vivint de tramples, menjant fred, cercant una pesseta per comprar un pot de llet condensada per al nostre *Picarol*: segregant articles de col-

laboració a la llum d'un bec de gas sense pàmpol, amb una visera de paper sobre els ulls per no cremar-me'ls; pujant quints pisos després de vetllar tota la nit, sempre amb l'esperança il·lusòria de trobar algun malalt que es compadís del seu metge; empenyorant i desempenyorant el rellotge, els llibres de consulta i les eines quirúrgiques!...

Sobtadament una tarda, l'editor, acovardit, va cridar-me. Féu grans escarafalls, va plànyer-se del meu geni viu i de la meva pressa *injustificada* en cobrar aquella traducció, que era un detestable negoci i que sols havia emprès per afavorir-me, acabant per allargar-me 200 pessetes. Jo, fredament, vaig prendre els bitllets, vaig firmar el rebut i vaig dir-li lladre.

Aquella vetlla la meva dona em veié arribar amb un pollastre rostit, un tortell i una ampolla de mançanilla.

Els rics, que mai no han estalviat el pa ni el vi, no poden conèixer l'alegria de sobtar l'amada amb uns paquets misteriosos lligats amb cintes tricolors i depositar-los, solemnement, a la seva falda, entre les cametes del fill.

L'eixera va finir batejant el nostre *Picarol*. Fet i dit. Jo sopava en mànegues de camisa, i vaig anar a cercar el meu jaqué, curiosament penjat en el respatller d'una cadira. Ella va emmantellinar-se amb la gràcia típica d'una *gatita* de Madrid. La nena ens mirava asseguda en la seva trona. Tenia un posat sedasser, com si la nostra maniobra la interessés sobradament.

Havia deixat de mossar l'os d'una cuixa de pollastre i somreia d'una faisó entenimentada; com si nosaltres fóssim les criatures i ella la dona gran. Mostrava

l'única dent a penes vistent en el rosa fresc de les seves genives torturades.

En un rapte d'amor feréstec, la seva mare la sosllèvà de la cadira, enlairant-la tant com els seus braços triomfadors li permeteren. Li havia caigut una sabata, i, com no duia mitjons, restà son peuet descalç, grassó, moradenc, amb les petites ungles esblanqueïdes, talment com una golafreria, l'exquisidesa de la qual jo vaig voler gustar, entre glopades del vi perfumat.

Un xiscler de falciot posà més alegria i esbojarrament en la nostra llar petitona, curulla d'amor i delícies en aquells instants.

Però un bateig és cosa greu. Apaivagàrem el nostre *Picarol*. Sa mare procurà mantenir-la amb el caparrot baix a fi de rebre l'ablució sacramental, mentre es planyia de l'escassa solemnitat de la cerimònia.

Jo vaig fer-li notar que el bateig de Jesús *mano a mano* amb sant Joan, vora el riu, havia estat incomparablement humil respecte del nostre, i, no obstant, passà com un fet històric de primera magnitud. No calia pas enyorar de cap manera els padrins, ni la llevadora, ni els convidats, ni els confits, ni la xocolata, expressió de la vulgar menestralia. A més, de sacerdot, en faria jo, i d'aigua beneïta la mançanilla, i, de seguida, vaig pronunciar en un llatí correctíssim unes terribles paraules, escarni del ritual i de la significació purificadora de l'acte.

La meva futura muller va interrompre'm, endevinant la irreverència; espaventada de la venjança de Déu si es prenia seriosament la nostra paròdia.

—*¡Danielito, hijo mío, no seas asaúra!*—Era aqueixa

la suprema demostració verbal del seu disgust, quan jo traspassava certs límits en les meves bromes sacrílegues.

Però ja a raig d'ampolla, la nostra filleta havia rebut en ple occípit l'oblació cristianitzant. *Ego te baptiso in nomine Patris et Filis et Spiritu Sanctus...* Llestos. Abans havia pronunciat uns noms —els convinguts amb anticipació— i, perquè no se'ns oblidessin, vaig anar a la carbonera, vaig prendre un tros de carbonissa i sobre el paper descolorit, infecte, del nostre sotateu-lat vaig escriure: Agnès, Sahara, Urània. Una barreja perfectament eclèctica i neutral.